

Bagımsızlık ve Demokrasi Mücadelesinde

halkevi

SAYI : 10 HALKEVLERİ YAYIN ORGANI EYLÜL 1979

Halkevleri
Genel Kurulu
17 - 18 Kasım tarihleri
arasında ankarada
toplanacak

İLERİ ZULMÜ YENELİM

* Sıkıyönetim Brecht'i ve N. Hikmet'i yasakladı
* Sıkıyönetim'in örgütümüzü hedef alan açıklamasına ilişkin tepkiler sürüyor
* Sıkıyönetim, «yasak yayın» bulundurdukları gerekçesiyle birçok Halkevi ve Halkodasını kapattı.
* Aramalarda silah ve patlayıcı madde bulundurduğu ortaya çıkan, MHP ve ÜGD şubeleri halâ açık !

Zulmü yıkacak olan kesin unsur, halkın faşizme karşı örgütlü mücadelesi ve yurtsever direnişidir.

başyazı

GENERALİM !

Tankınız ne güçlü, generalim,
siler sürpürür bir ormanı,
yüz insanı ezer geçer.
Ama bir kusurcuğu var;
ister bir sürücü.

Bombardıman uçağınız ne güçlü, generalim,
fırtınadan tez gider, filden zorlu.
Ama bir kusurcuğu var :
Usta ister yapacak.

İnsan dediğin nice işler görür, generalim,
bilir uçmasını, öldürmesini, insan dediğin.
Ama bir kusurcuğu var :
Bilir düşünmesini de.

BERTOLT BRECHT

Ahmet Yıldız: «Sıkıyönetim'in baskıları dayanılmaz hale geldi»

1.9.1979 tarihinde yapılan Genel Yönetim Kurulunu basın toplantısıyla açan Genel Başkan Ahmet YILDIZ «Sıkıyönetimlerin bize dönük yüzünün hiçte gülmediğini belirtmiş ve Halkevlerine yapılan baskıları sert bir dille kınamıştır. Halkevlerinin dış çevrelerden kaynaklanan güncel sorunları, örgütsel sorunları, ileriye dönük düşünce, tasarı ve öngörüler üzerinde duran Sn. YILDIZ Güvenlik görevlilerinin üyelerimizden daha sık şubelere girip çıktığını belirtmiş «Yasal eksikliklerini gidermek üzere, Sıkıyönetim Komutanlıklarına bolca Halkevi kimlik kartları göndermeyi düşünüyorum» demiştir.

Genel Başkanın açıklması şöyledir :

1 — DIŞ ÇEVRELERDEN KAYNAKLANAN SORUNLARIMIZ

Halkevleri özellikle son yılda, tarihinin en güç dönemini yaşamakta, kimi dost sandıklarını da geleneksel düşmanlarının yanında görmekten derin bir üzüntü duymaktadır.

Faşistlerin canavarca bombalamalarından sonra, Genel Merkez binasından da yoksun kalan örgütümüz, işlevini son derece güç koşullar içinde sürdürmeğe çalışırken, girilen sıkıyönetim döneminde, büsbütün çalışamaz hale gelmiştir. **Sn. Başbakanın deyimi tersine sıkıyönetimlerin bize dönük yüzü hiçte gülmüyor, tersine bir yolunu bulup hesabımızı görme arzusu görülüyor.**

Gerçekten, başta Ankara olmak üzere, sıkıyönetimlerin Halkevlerine yönelik tutumları, yasaları ve demokratik kuralları açıkça çiğneyen ön yargılı bir düşmanlık görünümündedir.

Hiç bir kanıt yokken ve hiç bir gerekçe de göstermeden, şubelerimiz kapalı iken basılmakta, kapıları kırılıp içerde bulunan her şey hatta Atatürk'ün fotoğrafları bile parlaçanıp yerlere atılmakta makbuzlar dahi alınıp götürülmektedir.

Bugün, Ankara ve İstanbul şubelerimiz'in çoğu kapanmış ve kalanları da paydos etmek zorunda kalmışlardır.

Üyelerimizden daha sık şubelerimize girip çıkan güvenlik görevlilerinin dayanılmaz baskıları altında tutulan üyelerimizin Genel Merkeze başvuruları karşısında, yaptığımız tüm girişimlerimiz sonuçsuz kalmaktadır. **Yasal eksikliklerini gidermek üzere Sıkıyönetim Komutanlıklarına bolca Halkevleri Kimlik kartlarını göndermeyi düşünüyorum.**

Ankara'da üç Halkevimize (Ankara - Seyranbağları-Topraklık) bu hususta en son kaba örnekleri sergileme yerleri olmuştur.

İçişleri Bakanlığının ve Sıkıyönetim Komutanlıklarının, cephecilerin yerleştirdikleri görevlilerle faşistlerin gammazlamalarını, bizim kanıtlara dayanan başvurularımızı bir kenara itmek için yeter saydıkları görülmektedir. Cepheci gammazcılar onlar için devrimcilerden daha inandırıcı kimselerdir.

Kısacası, sıkıyönetim baskıları, dayanılmaz ölçülere varmıştır.

Karanlıkçı-demokrasi düşmanı faşist saldırganlar, kudurmuşcasına saldırıları ile üyeleri boğazlanan şubelerimiz için uydurdukları yalan raporlar ve ihbarlar, devlet kuvvetlerinin düşmanca davranmalarını sağlayabilmektedir. Saptırma taktiklerine ve demogojileri-

(Devamı Arkada)

IX. KURULTAY 17-18 KASIM TARİHLERİNDE TOPLANACAK

1.9.1979 tarihinde yapılan bir gün süren Genel Yönetim Kurulu toplantısında:

1 — Halkevleri IX. Kurultayının 17-18 Kasım 1979 günleri toplanmak üzere hazırlıklarının yapılmasına,

2 — Merkez Yürütme Kurulunun örgüte, tüzüğün Kurultay ile ilgili hükümlerini dikkate alarak yönlendirici Kurultay genelgesi yayınlanmasına,

3 — 1977 Kurultayından sonra, Genel Kurulunu tamamlamış tüm şubelerin Kurultaya katılmalarına,

4 — Kurultay raporuna eklenmek üzere Bölge Temsilcilerinin en geç Ekim 1979 ayı başına kadar bölge raporlarını Genel Merkeze göndermelerine,

5 — Kurultaya sunulacak olan, Genel Yönetim Kurulu raporunun, sayın Genel Başkan, Genel Yönetim Kurulu Başkanı, Genel Yazman ve İki Genel Yazman yardımcısından oluşan bir kurul tarafından hazırlanmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

DURSUN AKÇAM'LA SÖYLEŞİ :

(Baştarafı Sayfa 8'de)

lerinde oldukça tutarlı bir gelişme var. Belki yukardakilerin tekzibi gibi gelebilir sözlerim. Bununla, karamsar olmadığımı anlatmak istiyorum.

Türkiyeli birçok yazarın yapıtı bir çok yabancı dillere çevrildi, geniş okuyucu kitlesi buldu. Ülkemizde sanata, sanatçıya yönelik türlü baskılara karşın, çok satan, çok okunan yazarlar vardır. Yalnız yazdıklarıyla geçinen ve yazarlığı meslek edinenlerin gözle görülür artışı önemli bir olaydır. Ama bunlar yeterli değil tabii. Yazarlar özellikle, bilinçli, dinamik gençlik kesiminin yazarı olduklarında daha çok okunacaklardır.»

«Altta kalanlar bir-iki ay **önce çıktı»** diyorum. «Ne dersiniz?..»

«Bildiğin gibi benim çalışmalarım üç ayrı türde toplanabilir : Röportaj, öykü ve roman. Röportajı işlevi ve etkinliği yönünden en az öykü kadar önemli buluyorum, özellikle bugünkü koşullarda. Röportajımı kaleme alırken de, olaylara yaklaşımım sanatsal bir sorumluluk içinde olur. Öykü ve romana gösterdiğim biçim özelliğini ve titizliğini röportajda da gösteririm. O yüzden hiçbir röportajım gazete sayfalarında kalmadı. İkinci basımlarını yapanlar oldu. Hatta bazı eleştirmenler, okurlar, röportajları öykü olarak değerlendirirler.

Altta Kalanlar'da 'Almanya'nın Zencileri' bölümü, Almanya'daki işçilerin dramını yansıtmaktadır. Bu çalışma için epeyce emek harcadım, araştırma yaptım. Bu konuları öykü ya da roman olarak işleseydim aynı vuruculuğu göstermek olanaksızdı. Bunu, öteki bölümlerde yer alan, 'Bakanlıklarda Kadın Pazarı', 'Karanlıkta Yüzen Gözler' için de söyleyebilirim.»

«Yeni çalışmalar..?»

«Çalışan çocukları yazdım. İnceleme, araştırma, röportaj türünde bir çalışma. Hamalları, çırakları, boyacı, simitçi, garson vb çocukları sanatsal bir yaklaşımla anlattım. Onların hepsi, başlı başına birer öyküdür bence.

Üzerinde çalıştığım iki de romanım var...»

İki saat kadar birlikte olduk Dursun Akçam'la. Gün devrilmekteydi artık. Güneşin son ışıkları çalışma odasına vuruyordu Akçam'ın. Öylesi ışıklar ki, yaşama tutkusu veriyor insana. Hele benim gibi, ışık kaynağınız o an ikiyse...

10 Eylül 1979
Seyranbağları-Ankara

ANKARA'DA BRECHT VE N. HİKMETİN YASAKLANMASI TEPKİYLE KARŞILANDI

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının «Brecht Kabare» ve «İnsan Manzaraları» adlı oyunları yasaklaması kamuoyunda geniş tepkilere yol açmıştır. Dostlar Tiyatrosu çalışanlarınca, Bertolt Brech'in şiirlerinden hazırlanan «Brecht Kabare» adlı oyun, geçtiğimiz tiyatro sezonunda Ankara'da sergilenmiş, oldukça geniş bir seyirci kitlesi tarafından izlenmişti. Oyunda Brecht'in, faşizmi sergileyen ve burjuva yaşantısını keskin bir dille eleştiren şiirleri yeralmakta, çeşitli tiyatro yapıtlarından bölümler Genco Erkal ve Zeliha Berksoy tarafından başarıyla canlandırılmaktadır. Oyunun yasaklanmasına ilişkin sıkıyönetim tebliğinin tiyatroya yapılmasından sonra Genco Erkal'ın Danıştay'a başvuracağı öğrenilmiştir. Öte yandan, Meral Taygun'un hazırlayıp sunduğu, Nazım Hikmet'in 1940'ların Türkiyesini ve insanlarını anlatan destanın bölümlerinden oluşan «İnsan Manzaraları» adlı oyun, Brecht Kabare'nin yasaklanmasından kısa bir süre sonra, yine Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca yasaklanmıştır. Onlarca yıl kendi ülkesinde, kendi diliyle yazdığı şiirleri yasaklanan, oyunları oynanamayan Nazım Hikmet'in yeniden hedef olarak seçilmiş olması tepkilere yolaçmıştır. Denizli Milletvekili Mustafa Gazalcı: «Oyunları yasaklamak, onları ve halkı cezalandırmaktır», demiştir.

Geçtiğimiz yıl, Nazım Hikmet'i anma gecesi düzenleyen bir tiyatronun geceden önce bombalanması olayı üzerine kendisini ziyaret eden heyete, «olayı büyük tepkiyle karşıladığını» söylemiş olan Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı, Nazım Hikmet'in bu kez Sıkıyönetimce yasaklanması üzerine, «durumu Sayın Başbakanla görüşeceğini» söylemekle yetinmiştir. Başbakan Bülent Ecevit'inse, oyunlara konan yasağın kaldırılması doğrultusunda çaba harcayacağı bildirilmiş, ancak Sıkıyönetim Komutanlığıyla Başbakan arasında bu konuda ne gibi görüşmeler yapıldığı açıklanmamıştır.

Dünya edebiyat tarihinde yerlerini almış olan B. Brecht'in ve N. Hikmet'in, yirminci yüzyılın son çeyreğinde Türkiye'de, «demokratik» bir iktidar döneminde yasaklanmış olmasının dünya kamuoyunca da kınanması beklendiği söylenmektedir.

Sıkıyönetimin baskıları

ne alet etmede üstün başarı göstermektedirler.

Bakırköy Halkevi bu yargımızın en ibret verici bir örneğidir.

Gerçekten dışardaki tanıkların da gördüğü faşist bombalaması ile, üç şehit, 5 yaralı veren Halkevi, «bomba içerden atıldı» yalanı ve bilinen faşist yöntemlerin etkisinde kalan güvenlik kuvvetlerinin en dayanılmaz absküları altında tutulması bile yetmediğinden kapısı mühürlenmiştir. Her gün yüzlerce genci eğittiği ve ülkemizi dışarda da onurla temsil ettiği halde, devletten hiç bir destek görmeyen bu önemli kültür ocağını söndürenlere, karanlıkçı faşistler ne denli teşekkür etseler azdır. Mühürleme gerekçesi bile henüz belirtilmedi.

Hiç bir gerekçe yokken ve hiç bir suç kanıtı da bulunmadan, şubelerimize bir batakhane işlemi yapan, kapı kırıp Atatürk'ün fotograflarını bile yerlere atıp çiğneyen ve hiç bir yargı organınca yasaklanmamış yayınları hatta yılgıyı (terör) yeren yazıları hatta, hatta 1979 çocuk yılı için açılan köşe bile suç sananlara karşı, bundan böyle, tüm yasal yollardan yararlanarak savaşacağız. 800 ü aşan şubesi ve yüzbinlerce üyesi ile, halkına gönüllü hizmet sunan bir örgüte düşmanlığın gerçek nedenlerini ve o örgütü 1951 de kapatan vandalizmi hortlatanların amaçlarını halka nlatmaya çalışacağız. Bu konuda asla yılmamalıyız.

Bizim de eleştirdiğimiz ve düzeltmeye çalıştığımız kimi davranışların, ne şubeleri ve ne de tüm örgütü suçlamaya gerekçe yapılamayacağını bir türlü anlataanlatmaya çalışacağız. Bu konuda asla yılmamalıyız.

1 — Tüm ilgili ve yetkililere, dernek-politika ilişkileri, bir derneğin ne zaman amaç dışına çıkmış sayılacağı ve yan tutmazlık kavramlarını anlatıcı uğraşlarımızı arttırarak sürdüreceğiz. Faşizme, emperyalizme, her türlü gericiliğe ve baskılara karşı, yantutmazlığın ağır bir suç olduğunu ve devrimciler için bir büyük leke sayılması gerektiğini henüz anlamayanları da eğitmeye çalışacağız.

2 — Her birimimiz, uğradığı baskı ve saldırıların, yargı organlarınca kovuşturulmasını sağlayıcı bilgi ve kanıtları özenle toplamları ve en kısa sürede Genel Merkeze bilgi vermeleri, suçluların yakalarına yapışarak hesap sormamızın ön koşuludur. Bu konuda, başta Çağdaş Hukukçular Derneği olmak üzere, tüm ilerici avukatların yardımlarını övgü ile gözlemlemekteyiz.

Gözümüzü dört açıp demokrasi ve yasa kurallarını açıkça çiğneyen kaba davranışları yanlarına bırakmamalıyız. Bu konuda yargı yollarından sonuna değin yararlanmaya çalışmalıyız.

2 — ÖRGÜTSEL SORUNLAR

Halkevleri Atatürkçü temel üzerinde (Emperyalizme, kapitalizme ve faşizme karşı, tüm bağımsızlıkçı) onun Çağdaş yorumu doğrultusunda, işlevini sürdürürken, halkçı-demokratik-ilericilik-halkla birliktelik niteliklerini ve tüm ilerici-devrimci kesimlerin ortak örgütü olma özelliğini korumaya, ilke ve amaçlarını benimseyen hiç kimseyi dıştalamamaya, her hangi bir siyasal çizginin tekelci egemenliğine girmemeğe ve çalışmalarında da asıl işlevine eğitsel ekinsel ve sanatsal konulara birinci önceliği vermeğe özel bir özen gösterir.

Bu özeni yeterince gösteremeyenlere uyarıcı, yönlendirici ve gereğinde de tüzük buyruklarını uygulayıcı bir tutumu kararlılıkla sürdürmeyi, örgütsel ve işlevsel bir zorunluluk saymaktayız.

Çok az sayıda şubelerle kimi üyelerimizin davranışlarında gözlemlenen olumsuzlukların, artan bir dikkatle izlenerek, düzeltilmeleri için, Bölge Temsilcilerinin ve tüm ilgililerin etkin katkılarda bulunmalarını önemle istemekteyiz.

Düşmanlarımızın ve bahane arayanların kasıtlılıklarına gerekçe vermemek için çok dikkatli olmalıyız. Halkevleri, gerçekten halkımızın evleri olarak, her kesimden halkın hizmetinde bulunmaktan onur ve gurur duyar.

Halkın sıcak ilgisini çekici, her kesimden ve yaştan insanın benimseyerek sahip çıkmasını sağlayıcı, tüm halk düşmanlarıyla etkin savaşımı sürdürücü, yöresel yetkilerle uygar bir diyaloğlu yaşatıcı ve tüm karşı devrimci-sömürücü güçlere karşı, demokratik kitle örgütleriyle, en sıkı bir dayanışma, işbirliği ve gereğinde güç birliğini sağlayıcı bir davranışın önemini bir kez daha vurgulamak isterim.

Halkevlerinin iç işleyişinde, demokratik merkezcilik ilkesi, önemle gözetilir. Bu iki sözcüğü gerçek anlamıyla yaşama geçirmeğe dikkat edilir.

Kimi yetkililerin ve güvenlik görevlilerinin, çoğulcu sistemlerde derneklerin konumu ve işlevlerini yeterince algılamadıkları izlenimini veren davranışları karşısında, yasal kurallara uyumlu uyarıcı ve eğitici uğraşlarda bulunmaya ve devlet kuvvetlerince de olsa, uğranılan her türlü baskı ve yıkıma karşı yargı yoluna başvurmaya bu işlemlerden, Genel Merkeze de gecikmeden bilgi vermeğe özel bir özen gösterilmelidir.

18 yaşından küçüklerin derneklere üye olamayacağı kuralını, bu yaştan küçüklere eğitimi yasaklayıcı bir uygulama ile, şubelerimizi kapatma gerekçesi üretenlere, Halkevlerinin bir eğitsel-ekinsel-sanatsal örgüt olduğunu, bizi bu tür işlevleri olmayan örgütlerle bir tutmama gerekliliğini anlatmaya çalışmalıyız. Bu da eğitsel görevlerimizdendir.

Bu nasıl kafadırki 18 yaşındakilerden küçüklere kurs göstermeyi hatta okuma yazmayı bile yasaklamaktadır.

3 — İLERİYE YÖNELİK DÜŞÜNCE, TASARI VE ÖNGÖRÜLER

Halkevleri Emperyalizme, faşizme, şovenizme ve her türlü gericiliğe karşı savaşımını, hak ve özgürlüklerini geliştirme uğraşları ile bir birliktelik halinde, giderek daha da etkin olma kararlılığı içinde, devrimci sürece ve bunun gerektirdiği toplumsal iklimin oluşmasına baş önceliği verir. Bu öncelik bütün uğraşlarımızın en belirleyici niteliği olmasına büyük özen gostermeliyiz. Asıl işlevlerini geri plana atmadan uğraşlarımızı sürdürmeye çalışmalıyız.

Ekinsel, sanatsal ve eğitsel görevlerimizi de bu amaçlarla tüm bir tutarlık içinde sürdürmeğe çalışmalıyız.

Devrimci, savaşımda, Halkevleri, bütün kardeş örgütlerle en sıkı bir dayanışma halinde, iş ve güç birliğini arttırıp etkinleştirmek için, en birleştirici, en hoşgörülü, en yaygın ve tüm devrimci kesimlerin ortak örgütü olma özgörevini özenle sürdürecektir.

Örgütsel bağımsızlığı korumaya ve bunu sağlayacak olanakları (Bina, para, kadro...) oluşturmaya büyük önem verilmelidir. Bu amaçla Genel Merkez binası ve olanak ölçüsünde, şube binaları yapma ve yararlanabilecek binalar için yerel yetkililerle sıkı ve uygar diyalog kurulmalıdır.

Devletten sağlanan arsa ve ilk bütçe yardımından sonra Genel Merkez binasının örgütçe yapılmasını sağlamanın özel anlamını bütün üyelerimizin taktir edeceği inancındayım.

Salt siyasal partilerin görevi olan siyasal eylemler dışındaki, devrimci uğraşlarımızı «amaç dışına çıkma politikaya karışma, yan tutma» türünden kasıtlı ya da bilgisizce kullanılagelinen suçlamaların etkisinde kalmadan, bir devrimci kararlılık ve yüreklilikle sürdüreceğimize, kimsenin kuşkusu bulunmamalıdır.

SEÇİM EKONOMİSİ

Senato üçte bir yenileme ve 5 ilde milletvekili seçimlerine yaklaşırken, parlemento içinde yer alan veya almayan tüm burjuva partileri yoğun bir hazırlığa girişti. CHP ise ekonomik politikada görünüşte kazandığı başarıları sonuna kadar kullanıp, seçimlerden iktidarı yitirmeden çıkmaya uğraşmaktadır. Oysa açıktır ki parlemento aritmetiği ne halkın oylarıyla ne de tek tek milletvekilleriyle önemli değişikliklere uğrar. Bu doğrudan oligarşi içinde baskın çıkan kesimin tercihi doğrultusunda belirlenecektir. Ve bunun yöntemi milletvekili istifaları, transferleri vb. biçimlerde ortaya çıkar.

IMF (Uluslararası Para Fonu) ile varılan anlaşmadan sonra kabul edilen «stand-by» düzenlemesinin «Performans Kıstasları» adlı raporda öngörülenlerle, son dönemdeki uygulamalar büyük bir parelellik taşıyor. Enflasyona yol açtığı öne sürülen KİT'lerin (Kamu İktisadi Teşebbüsleri) finansmanı kısıtlanıyor. Dış kredilerin devamının ön koşulu olarak konan bu madde, KİT'lerin yatırımları 95.8 milyar liradan 82.6'ya düşürülerek gerçekleştiriliyor. (% 14'lük bir düşüş). IMF'nin Niyet Mektubunda belirttiği kredi limitleri, şu anda verilen kredilerin miktarını belirleyen en önemli etken. Çünkü Kasım ayında IMF'ye verilecek raporun onay görmesi ikinci kredi diliminin gelmesi şimdiki uygulamalara dayanıyor. Öte yandan yine IMF'nin koyduğu kısıtlamalar içinde özel kesime açılan krediler Ağustos ayında 123.0 milyar liraya yükselmiştir.

IMF raporunda Türkiye'ye öngörülen bir diğer ekonomik önlem de, Türkiye ile başka ticaret ortaklarının enflasyon hızlarına göre gerekli kur ayarlamalarını yapması. Bunun yanında Türkiye'nin bu krediyi almasının karşılığında ithalatını krediyi veren ülkeden yapması öngörülmekte. IMF önerilerine uygun olarak piyasadaki para hacminin kısılması tekelci sermayenin bazı kesimlerince (özellikle ticaret ve finans) tepkiyle karşılanmıştır.

Birinci kredi dilimi karşılığında 91.55 milyon dolarlık IMF kredisi kullanılırken, bu yıl içinde 51.85 milyon dolarlık geri ödeme yapılmıştır. Bu miktar 1975 yılında IMF'den sağlanan Petrol Kolaylığı Finansmanına ilişkindir. Öte yandan BIS'tan (Uluslararası Ödemeler Bankası) bu yıl toplam 90 milyon dolarlık kredi sağlanırken 15 milyon dolarlık geri ödeme gerçekleştirilmiştir. Bu yılbaşından beri Merkez Bankası Hesaplarına toplam 379.5 milyon dolar dış kredi geçirilmiştir. IMF ve BIS'ten başka, 75.5 milyon dolarlık banker kredisi, Dünya bankası, IDA ve Avrupa Yatırım Bankası'ndan toplam 36.65 milyon dolar, İslam Kalkınma Bankası'ndan 13 milyon dolar, Avrupa Konseyi İskan Fonu kredisi 12.36 milyon dolar ve 3.07 milyon dolarlık Konsorsiyum kredisi kullanılmıştır.

Görüldüğü gibi, CHP hükümetinin eskiden kesin olarak karşı çıktığı «Uluslararası emperyalist örgütlerle» kurulan ilişkiler «enkaz» için bol miktarda kredi sağlamıştır. Ancak bunun karşılığında verilen büyük ödünler ve perçinlenen bağımlılık zincirleri yakın bir gelecekte bugünkü politikanın yanlışlığını ortaya çıkaracaktır. Aslında hükümet ihracat ve işçi dövizlerini artırmayı ve ödemeler dengesi açığını 125 milyon dolara indirmeyi başarmıştır. Ancak bunların gerçekten «başarı» olup olmadığının ölçütü bu yapılanların kimin yararına olduğuna bakmayı gerektirir.

Ödemeler dengesinin ulaştığı bu yeni düzey döviz transferlerinin başlamasını sağlamıştır. Ancak 195 milyon doların sadece 10 milyon dolarının özel kesime verilmesi hoşnutsuzluk yaratmıştır. Özel kesim sözcüleri TUSİAD Başkanı Berker ve TİSK Başkanı Narin transferlerin başlamasını sevinçle karşılamakla birlikte özel kesime ayrılan payı az bulmakta ve hükümetin KİT politikasını eleştirmektedirler. Tüm bu gelişmeler şöyle değerlendirilebilir, tekelci sermaye hükümetin kredi bulmak, borç ertelemek, döviz sağlamak, ihracatı teşvik etmek gibi konulardaki başarılarını onaylıyorlar. Ancak sağlanan bu kaynakların ülke içindeki dağılımında anlaşmazlığa düşüyorlar. Kamu kesimine açılan kredilerin alabildiğine kısılması, özel kesime daha çok kredi verilmesini diliyorlar. KİT'lerin zararlarının finansmanının ise cari harcamaların, özellikle ücretlerin kısılmasıyla karşılanmasını istiyorlar. Kısacası, tekelci sermaye karına kar katabilmek için varolan kaynakların tümüyle kendi hizmetine sunulmasını düşlerken, KİT'lerin yatırımlarının kısılması ve ücretlerin dondurulmasını çare olarak görüyor.

Öte yandan Ağustos ayında gündeme gelen Bankalar Yasası değişikliği, banka sahipliğinin yaygınlaştırılması ile sermayenin belli ellerde toplanmasını önlemek üzere yapılmıştır. Kanun gücündeki kararname ile yapılan düzenlemeler banka kredileri üzerinde kamu denetiminin daha etkin duruma getirilmesini amaçlamaktadır.

Bu arada 29 Ağustos'ta 264 yabancı bankayla imzalanan birikmiş DÇM (dövize çevrilebilir mevduat) borçlarının 7 yıllık bir ödeme planına bağlanması anlaşması ile 407 milyon dolarlık «taze para» anlaşması da yürürlüğe girmiştir. Birikmiş 2.2 milyar dolarlık DÇM borcu 3 yılı ödemesiz, 7 yıllık bir süre ile programa bırakılırken, Türkiye ertelenen borçlar için yıllık, İngiltere Bankalararası Faiz Oranı (LİBOR) üzerine 1.75 oranında faiz ödeyecektir.

Seçimlerin iyice yaklaştığı bugünlerde CHP'nin oyları açısından çok fazla önemi olan iki konudan biri taban fiyatlarının saptanması, diğeri ise işçi ücretleri gibi hazinenin geniş ölçüde kaynak ayırdığı olgulardır. Bu konularda karar vermenin güçleşmesinin nedeni, IMF'nin Merkez Bankası kredilerine ve hazine harcamalarına getirdiği kısıtlamalardır. Sonuçta yine de pamuk, üzüm, incir, fındık gibi ürünlerin fiyatları, bazılarında yüzde yüze varan artışlarla ilan edildi. Böyle bir kararın en açık nedeni «seçim ekonomisi» ne uygun olarak bu kesimlerin sempatisini toplamaktır.

CHP'nin oy beklediği tarım kesimine ilişkin böyle bir çözüm bulunurken, işçi kesimine yönelik politikada bir açmazla karşı karşıya kalınmıştır. Çünkü, işçi ücretlerindeki artışlar KİT ürünlerine zammı gerektirecek, enflasyonla birlikte devalüasyonun anlamını yitirmesine yol açacaktır. Hükümetin kamu kesiminde çalışanların ücretleri konusunda görüşme yaptığı Türk—İş'de bu konuda, birtakım politik hesaplardan dolayı, kararlı görünüyor. Bu arada geçen yıl imzalanan «Toplumsal Anlaşmanın» bu yıl Türk-İş tarafından geçersizleştirildiği açıkca görünüyor.

Türkiye'nin önemli bir köşe başı olan 14 Ekim seçimleri burjuva parlementarizminin gerçek yüzünün emekçi kitleler önünde bir kez daha açılmasını gerektiren bir dönem olacaktır. Oy verecekleri zaman hatırlanan emekçiler, bir taraftan uluslararası emperyalist örgütlerin alabildiğine güdümü altına giren, diğer taraftan halka hoş görünebilmek için kısa dönemli politikalara girişen CHP hükümetine ve tüm diğer burjuva partilerine gereken dersi verecektir.

MEHMET KARADUMAN

1954 ....

Ula Halkevi üyesi yurtsever arkadaşımız Mehmet KARADUMAN 20 Ağustos 1979 da faşistler tarafından işkence edilerek katledildi. Köyceğiz Dalaman Seka Kağıt Fabrikamızda işçi olarak çalışan, Seka işçilerini sendikal örgütlenmesinde aktif olarak yer alan üyemizin anısı mücadelemize ışık tutacaktır.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na, Ahmet Yıldız'ın TRT'de verilmeyen yanıtı :

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının örgütümüzü hedefleyen açıklamasına ilişkin, Genel Başkan Ahmet YILDIZ'ın T.R.T. de verilmeyen açıklaması :

Yeter bir inceleme yapılmadan, bir takım abartmaların ve gammazlamaların da etkisinde kalınarak ve yasal kurallarla derneklerin demokrasideki statülerine uymadığı kanısında olduğumuz suçlayıcı açıklamalar karşısında, aşağıdaki yanıt niteliğindeki açıklamayı zorunlu gördük.

1. Türk Silahlı Kuvvetlerine karşı geleneksel tutumları bilinen ve 27 Mayıstan öç alma tutkusu içinde çırpınanlara gerekçe vermeden, Sıkıyönetimlerin ağır sorumluluklarını da gözönünde tutarak, suçu ya da suçluyu savunma değil, keyfi suç üretme eğilimi karşısında tavır almayı savsaklanamaz yasal, Anayasal ve örgütsel bir görev saydığımızı bir kez daha yinelemek isteriz.

2. Yasal gereklere uygun aramalara saygı gösteririz. Fakat hiç bir haber vermeden ya da kanıtsal zorunlu belirtiler yokken şubelerimizin kapılarını kırıp içeriye girerek Atatürk'ün fotoğraflarını bile parçalayıp yerlere atmanın Sıkıyönetim yasasının gereği olmadığı kanısındayız.

3. Halkevlerinin tüzüğünün amaç maddesinin örgüte verdiği siyasal nitelikteki görevleri (sözcüğü gerçek anlamıyla alarak) yapması ve Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca, düşünce ve kanılarını açıklaması ve yayması yasaklanamaz.

Yargıtayca kesinleşmiş karara ve Türkiye Barolar Birliğinin kongresinde benimsenen ortak görüşe göre, partilerin iktidar yarışmasına katılma dışındaki eylemler yasak sayılamaz.

Her toplumsal sorunun siyasal bir yönü olduğu da bilinen bir gerçektir.

«Atatürk devrimlerini, Anayasanın ulusal lâyık, sosyal hukuk devleti ilkelerini, Cumhuriyetin niteliklerini halka anlatma ve benimsetme»nin siyasal olmadığı söylenemez herhalde.

4. Sıkıyönetim, mahkemesince alınan ve Askeri Yargıtaycada onaylanan karara göre, yasak yayın bulundurmanın suç sayılamıyacağı düşünülünce, bu konuda örgütümüze yöneltilen suçlama, yargı erkini aşan bir yetkiye dayanabilir ancak.

Buna karşın yasak yayın bulundurmama ve yasa dışı eylemlerde bulunmama yönünden çok duyarlı davranmaktayız. Bu duyarlığımıza uymayan şubelerimize karşı kapatmaya değin ağır yaptırımlar uygulamaktayız.

5. Şubelerimizin çevrede övgü ile karşılanan kimi karşılıksız (kooperatifçilik halka tüp gaz dağıtmaya aracı olma) uğraşlarını böylesine ağır biçimde suçlamayı da çok yadırgadık,

Gönüllü hizmetin suçlanması değil övünmesi gerekir.

6. Halkevleri, Atatürkçü temel üzerinde ve O'nun çağdaş yorumu doğrultusunda (akla dayanan, bilimin öncülüğünde, sürekli devrimsel değişimle, sınıfsız, ayrıcalıksız, emeğin esas halkın iktidar olacağı bir toplumun oluşturma) işlevini sürdürmeğe özel bir özen gösterir. Asıl Atatürkçülükte böyle bir davranışı gerektirir.

Kimi bireysel yanlışlar şubelerimizi yada örgütü tümden suçlama gerekçesi yapılmamalıdır.

Halkevleri Atatürkçülükten sapmama kararlılığı içinde halka gönüllü hizmet sunmaktan onur duyar.

7. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığından, Halkevlerini suçlu sayan açıklamasının ve bir çok şubeleri kapatma gerekçelerinin gereklerini yapmak üzere bir kez daha ve yazılı olarak istemekteyiz.

Bu açıklamamızın, yasal yanıt hakkımıza uygun olarak, TRT den de yayınlanması ve tüm yetkili ve görevlilerle arzu ettiğimiz biçimde uygar bir diyaloğun sürdürülmesine yardımcı olması en içten dileğimizdir.

Ahmet YILDIZ
Halkevleri Genel Başkanı

BÜYÜK İNSANLIK

Büyük insanlık gemide güverte yolcusu
tirende üçüncü mevki
şosede yayan
büyük insanlık.

Büyük insanlık sekizinde işe gider
yirmisinde evlenir
büyük insanlık.

Ekmek büyük insanlıktan başka herkese yeter
pirinç de öyle
şeker de öyle
kumaş da öyle
kitap da öyle
büyük insanlıktan başka herkese yeter.

Büyük insanlığın toprağında gölge yok
sokağında fener
penceresinde cam
ama umudu var büyük insanlığın
umutsuz yaşanmıyor.

Nazım HİKMET
(Tüm Eserleri, Cilt: 7)

DESEN : ONUR UTKU

DİSK Genel Başkanvekili Kemal Nebioğlu'nun Halkevlerine İlişkin Açıklaması

DİSK Genel Başkanvekili Kemal Nebioğlu Ankara'da bazı Halkevi Şubelerinin aranması ve kapatılması üzerine aşağıdaki açıklamayı yapmıştır.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının, Halkevlerinin bazı şubelerini gerekçe göstermeksizin arayarak, tüzüklerine aykırı davranışlar içinde bulundukları gerekçesiyle kapatması, ülkemizdeki toplumsal muhalefeti sindirmeye yönelik çabaların yeni bir ürünü olarak değerlendirilmelidir.

Demokratik hak ve özgürlükleri genişletme vaadiyle iktidara gelen CHP'nin, bu hak ve özgürlükleri genişletmeye değil bizzat kısıtlamaya yönelik girişimleri, ağırlıkta bulunduğu bu hükümetin kimlere hizmet ettiğini açıklamaktadır. CHP'nin tek parti olduğu dönemde bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine güç katması amacıyla kendi eliyle kurduğu ve geliştirdiği bu kültür yuvalarının, yıllar sonra yine kendi iktidarı döneminde kapatılması, bu mücadelede kimlerin geride kaldığını, kimlerin ise işçi sınıfı ve emekçi halkın mücadelesine omuz verdiğini açıkça sergilemektedir.

Askeri Yargıtay bile «Yasak yayın bulundurmak suç değildir.» kararı vermişken, geçmiş sıkıyönetim ve MC dönemlerinde dahi kapatılamayan halkın evlerinin kapısına bu gerekçe ile kilit vurulmasından sorumlu olan CHP ağırlıklı iktidar unutmamalıdır ki, sessiz tavrı ile ancak yürütme gücünün kimin tarafından kullanıldığı üzerindeki kuşkuları yoğunlaştırmaktadır. Bu uygulamayla, CHP'nin sıkıyönetimi ilan gerekçesi bir kez daha çelişmiş, DİSK'in sıkıyönetim ilanına karşı çıkarken savundukları ise bir kez daha doğrulanmıştır. Dolayısıyla bu uygulamanın, toplum önündeki en ağır sorumlusu Başbakan ve onun hükümetidir.

Emperyalist kapitalist sistem içinde bulunan ülkemizde toplumun gelişen dinamiğinin göstergeleri olan demokratik kitle örgütlerinin susturulması, işçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin emperyalizme, faşizme ve şovenizme karşı yükselttiği bayrağın dalgalanmasını engellemeye yetmeyecektir.

DİSK, sıkıyönetimin kaldırılması, Halkevlerinin ve kapatılan tüm demokratik kitle örgütlerinin açılması talebini yinelerken, sıkıyönetimin «güleryüzlü» olamayacağını yetkililere bir kez daha duyurmayı görev bilmektedir.

TMMOB'nin Ekonomik-Demokratik hak ve özgürlük savaşımı, bizim savaşımızın ayrılmaz parçasıdır.!

Halkevleri Genel Başkanı Ahmet YILDIZ, Merkez Yürütme Kurulu Adına bir açıklama yaparak, Türkiye Mühendis Mimar Odaları Birliğinin 1 Günlük İşi Bırakma Eylemini Desteklediklerini açıkladı :

Ahmet YILDIZ'ın açıklaması şöyle :

«Burjuvazinin hizmetinde olma yerine, kamu görevlisi olarak halkının hizmetinde olmayı yeğ tutmuş teknik elemanlarımızın yayındayız.

Teknik eleman sıkıntısı çekildiği dönemimizde yurtsever, özverili teknik elemanlarımızın insanca yaşamalarına olanak tanıyacak her türlü koşulu kısıtlayarak devlet aygıtından itilmek istenmesi onaylanamaz.»

Burjuvazinin hatırı için ya da onun isteğini yerine getirebilmiş olmak için, kamu görevlisi teknik elemanlarımızın çok zor yaşam koşullarına bırakıldığını belirten YILDIZ, açıklamasını şöyle tamamladı.

«Türkiye Mühendis Mimar Odaları'nın 1 günlük işi bırakma eylemini desteklememizin iki anlamı var. Birincisi, TMMOB'nin hizmet alanı ile Halkevlerinin hizmet alanı çalışmaktadır. İkincisi TMMOB'nin üyelerinin bir çoğu, aynı zamanda Halkevlerimizinde üyesidir. Bu nedenle TMMOB'nin her türlü ekonomik - demokratik hak ve özgürlük savaşımı, bizim savaşımımızın ayrılmaz bir parçası olarak görmemiz ve onun verdiği demokratik eylemin yanında olmamız, Halkevleri için kaçınılmaz olmuştur.»

POLİS KOLEJİ ÖĞRENCİLERİ BASKI ALTINDA

Polis Koleji öğrencilerinin sivil elbiselerinin geçtiğimiz günlerde okul bahçesinde yakılması üzerine basında çıkan çeşitli yorumlara ilişkin bir açıklama yapan Kolej yöneticileri, yakılan giysilerin temizlenemeyecek kadar eskidiğini ve yıprandığını bu yüzden toplu halde yakılma yoluna gidildiğini söylemişlerdir. Ancak Polis Koleji öğrencileri, çeşitli gazetelere de yansıyan görüşlerinde, elbiselerinin yakılma olayının kendilerine yönelik bir sindirme hareketinin bir parçası olduğunu öne sürmüşlerdir. Tüm sivil giysilerinin ellerinden alındığını, bu yüzden giyisisiz kaldıklarını söyleyen Polis Koleji öğrencileri, okuldaki baskıların yanısıra çok güç yaşam koşulları altında eğitim yaptıklarını açıklamışlar, örnek olarak da suların akmamasını ve yemeklerin sağlık kurallarına aykırı yöntemlerle çıkartılmasını göstermişlerdir.

Gazetemizi Çevremize Okutalım !

HALKEVLERİ Genel Merkezi Tarafından Yayınlanır
SAHİBİ : HALKEVLERİ adına Ahmet YILDIZ
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : Özkan YILDIRIM
FİYATI : 500 Krş.

YAZIŞMA ADRESİ : İnkilâp Mah. Fırat Sokak No : 4 (Ankara Valiliği arkası) Ulus-ANK.
Tel : 24 37 11 - 10 60 79
BASILDIĞI YER : HALKEVLERİ Basımevi/Tel : 17 65 53

KAMUOYUNA DUYURU :

ODTÜ yıllardır emperyalizme ve faşizme karşı sürdürdüğü mücadelesiyle geniş halk yığınlarının derin sevgi ve sempatisini, emperyalizmin her soydan, uşağı halk düşmanı, faşist güçlerin ise nefretini kazanmıştır. Her zaman faşist güçlerin saldırılarına hedef olan ODTÜ, sıkıyönetimin ilanından sonra yoğun baskılara maruz kalmıştır. Binlerce askerin katıldığı aramalar yapılmış, sınıflar basılmış, yüzlerce öğrenci gözaltına alınmış, ÖTK Yürütme Kurulu üyeleri tutuklanmıştır. Bütün bu baskılara rağmen ODTÜ mücadelesi tüm demokrat kamuoyuna mal olmuş, sıkıyönetimin saldırıları o dönemde püskürtülmüştü.

Yeni dönemin başlangıcıyla birlikte ODTÜ tüm gerici, faşist güçlerin hedefi haline getirildi ve yoğun baskılara maruz kaldı. Yeni dönemin başlangıcından itibaren ODTÜ de gelişen olaylar şöyledir

8 AĞUSTOS, ÇARŞAMBA : Askeri bir bandonun katıldığı açılış töreninde İstiklal Marşı söylenirken, ÖTK'nın tüm uyarılarına rağmen bazı öğrenciler ayağa kalkmayarak İstiklal Marşını protesto etti.

10 AĞUSTOS, CUMA : ÖTK tarafından basına dağıtılan bildiride küçük bir grup öğrenci tarafından yapılan protesto hareketinin tasvip edilemeyeceği, ancak bu olayın tüm ODTÜ'yü karalamak ve baskıları meşrulaştırmak üzere kullanılacağı açıklandı.

11 AĞUSTOS, CUMARTESİ : Bölüm aralarını ve Pastaneyi basan jandarma daha sonra yurtları da basmaya yeltenmişse de, öğrencilerin tepkisi üzerine geri çekilmiştir. Aramalar sırasında iki kişi tutuklanmış, dört kişi de gözaltına alınmıştır.

13 AĞUSTOS, PAZARTESİ : Rektörlük ve Dekanlar kurulunca düzenlenen «İstiklal Marşı ve Cumhuriyete Saygı» yürüyüşü yapıldı ve yürüyüşe 600 öğretim üyesi katıldı. Bu yürüyüşün gerici güçlerin işine yaradığını, kendilerini aklayan öğretim üyelerinin öğrencileri tüm baskılara karşı hedef gösterdiğini açıklayan ÖTK, doğru tavrın gericilerin yaygaralarından etkilenmek değil, baskıları teşhir etmek olduğunu vurgulamıştır. ÖTK nın bu görüşleri ışığında tüm ODTÜ öğrencileri yürüyüş sırasında, provakasyona açık bir ortam olması nedeniyle bölümlerden dışarı çıkmadılar. Bütün bu gelişmelerden hala akıllanmamış bir grup, ÖTK'nın kararına rağmen, yürüyüşü protesto etmek amacıyla çeşitli korsan eylemlere girişti.

15 AĞUSTOS, ÇARŞAMBA : Tercüman gazetesinde «ODTÜ de Devlet Yok» başlıklı yazıda birçok gerçek dışı iddialarla özellikle ÖTK ve faaliyetleri hedef gösteriliyordu.

20 AĞUSTOS, PAZARTESİ : Saat 11.00 civarında ODTÜ yü saran 10 000 kadar jandarma tüm bölümleri basarak arama yaptı. Öğrenciler toplu bir şekilde aramanın bitmesini beklediler.

23 AĞUSTOS, PERŞEMBE : İstiklal Marşını protesto eden gruplar özeleştiri yaparak, hatalarını kabul ettiler.

26 AĞUSTOS, PAZAR : Genel Kurmay Başkanı Kenan Evrenin tüm gerici faşist güçler tarafından alkışlanan, tüm devrimcileri ve özellikle ODTÜ öğrencilerini hedef alan tehditler savuran demeci TRT de yayınlandı.

27 AĞUSTOS, PAZARTESİ : Bir öğrenciyi aramak bahanesiyle üniversite çevresini ve hazırlık okulunu saran 8.000 e yakın jandarma öğrencilere dipçikle saldırdı. Can güvenliklerini sağlamak üzere Hazırlık Okuluna giren 448 öğrenciyi göz altına aldı.

28 AĞUSTOS, SAL : 22 Aydır düzenli eğitimi sürdüren tek yüksek eğitim kurumu olan ODTÜ de eğitimin sıkıyönetimin saldırıları tarafından engellendiğini ileri süren ÖTK, böyle gittiği takdirde ODTÜ'nün bir eğitim kurumundan çok bir askeri kışlaya döneceğini belirterek uyarı boykotuna başladı.

29 AĞUSTOS, ÇARŞAMBA : Uyarı Boykotu sürdürüldü.

31 AĞUSTOS, CUMA : Öğrenciler düzenli bir şekilde derslere girmeye başladılar. Ancak bazı faşist jandarma er ve çavuşlarının öğrencileri kışkırtmak için çabaladıkları, faşist marşlar söyledikleri, öğrencilere sataştıkları görüldü. Nitekim akşam üzeri İdari İlimler Fakültesinde 7-8 jandarmanın gerekçesiz olarak bir öğrenciyi tartaklamaları üzerine öğretim üyeleri duruma müdahale ederek öğrenciyi jandarmanın elinden aldılar.

3 EYLÜL, PAZARTESİ : Sıkıyönetim Komutanı bir basın bildirisi yayınlayarak kendi yorumuyla ODTÜ de gelişen olayları aktardı. Özellikle 12.000 ODTÜ öğrencisinin oylarıyla seçilen ve üniversitenin tüm kurullarına katılan, üniversitenin yasal bir organı olan ÖTK ve Öğrenci Temsilcilerinden sık sık «kendilerini temsilci ilan eden bazı kişiler» diye bahsetmesi dikkat çekti.

4 EYLÜL, SALI : Tüm Öğrenci Temsilcileri hakkında bağış topladıkları gerekçeciyle soruşturma açıldığı öğrenildi.

5 EYLÜL, ÇARŞAMBA: ÖTK ve ODTÜ Öğrenci Aileleri Derneği tarafından rektöre iki ayrı nota verildi. Her iki noktada da ODTÜ ye yönelik tüm gerici ve gerçek dışı saldırılara karşı tavırsız kalan Rektör Mehmet Kıcımanın Üniversitenin en üst yöneticisi olarak görevini yapması ve varolan yönetim boşluğunu doldurması istendi.

Görüldüğü gibi yeni dönemin başlangıcından itibaren ODTÜ de olaylar süratli bir tırmanma göstermiştir. «İstiklal Marşı» olayı ÖTK nın tüm açıklamalarına rağmen bütün ODTÜ öğrencilerine maledilmeye çalışılmış ve ODTÜ Öğrencileri üzerindeki baskılar meşrulaştırılmak istenmiştir. Nitekim daha sonra gelişen olaylar bunu doğrulamış, ODTÜ yoğun baskılara maruz kalmıştır. Şu an tüm oyunlar ve saldırılar karşısında tüm ODTÜ öğrencileri, İşçileri, öğretim üyeleri kenetlenmiş durumdadır. Tüm demokratlara, ilericilere, devrimcilere düşen görev ise ODTÜ'nün mücadelesine omuz vermektir. Bu doğrultuda en geniş kamuoyu duyarlı hale getirilmeli, bundan sonra ODTÜ ye yöneltceği saldırılarda sıkıyönetim karşısında geniş demokrat, ilerici kamuoyunu bulmalıdır.

ORTADOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİ TEMSİLCİLERİ KONSEYİ
(ODTÜ—ÖTK)

Kemal SEVİNÇ

«ANARŞİK» : GÜÇLÜ BİR YAZARIN KALEMİNDEN ÇAĞIN ÖYKÜSÜ

«İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz.» Bir dönemde toplumda benimsetilmeye çalışılan (kuşkusuz, bunun karşısında, ilerici, demokrat sayabileceğimiz bir muhalefet de vardı, ama bundan bir güç olarak sözetmek yanlış kanımca), uslarda yer etmesi sağlanmak istenen bir ideolojiydi bu. Niye böyleydi?.. Yanıtlanması başlı başına ayrı bir konu olabilecek, sayfalar doldurabilecek bir soru bu. Biz, ayrıntılı biçimde buna giremeyeceğiz, ancak şu kadarını söylemekle yetinelim; Türkiye'ye özgü bir durum değil bu. Her devrim sonrasında, yeni toplumsal yapıya geçildiğinde, toplumsal bir bütünlük sağlanmak istenir. Bunun için de iki yol var: Birincisinde nesnel yapı perdelenmeye, gösterilmemeye çalışılır, yapay da olsa bir bütünsellik sağlanmak istenir. Ancak başarıya ulaşılamaz. Bir süre bu yapay bütünsellik (ki, ideolojiyle sağlanır) nesnel yapıyı perdelese bile, yaşam yüzünü eninde sonunda gösterir ve alttan alta yüzer görünümdeki sınıfsal çatışma günyüzüne çıkar. Değinildiği gibi, sağlıksız, ama sağlıksız olduğu kadar da doğal bir yoldur bu. Oysa doğalla doğru aynı şey değil. İkincisi, daha farklı bir toplumsal yapı içerisinde uygulanan, yöntemiyle amacına varılabilecek bir yol. Nesnel gerçeği perdelemek değil, tam tersi, onu görerek, onun üstüne üstüne giderek, onu yaratan nedenleri ortadan kaldırarak toplumsal birliktelik ve bütünselliği sağlamak. Aynı toplumun bireyleri arasındaki sınıfsal farklılığı ortadan kaldırmak...

«İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz.» Bu savsöz belki bir zamana kadar perde olabildi gözlere, insanın yaratıcılığını köreltti, usları donuklaştırdı. Ama sınıfsızlık savı şimdi bile bazı politikacılarca kitlelere 'empoze' edilmeye çalışılmasına karşın, 1979'un Türkiye'sinde toplumun büyük bölümünce yırtılıp atılmış bir perdeden başka birşey değildir o artık.

Hep söylenmiştir, ama zorunluluk karşısında bir kez de biz yineleyelim : Denilir ki, «Sanatçı çağının tanığıdır.» Arkasından kimilerince, «Sanatçı gelecek çağın muştulayıcısı, yaşanan çağın değiştiricisidir» diye de eklenir. Toplumun bireylerinin yaşanan gerçekleri bile uslarındaki koşullandırılmışlıkla göremedikleri bir devrede, 'tanık'lığın büyük bir işlev yerine getirdiği yadsınamaz. Burada Köy Enstitülü yazarlara gelmek istiyorum. Köy Enstitülü yazarlar, o ana değin el atılmamış (kente neresinden, nasıl el atıldı o da başka bir konu) bir toprağı soktular yazınımıza, o topraktakilerin yaşamını... «Orda bir köy var uzakta.» Evet, bir köy vardı, uzaktaydı, gidilmemişti. «O köy bizim köyümüzdür.» Öyle, bizim köyümüzdür. Ama gerçekten «Bizim Köy» denilip sahip çıkıldığında fırtınalar kopartıldı. Çünkü güzel şeyler söylenmişti, kentte, bulvarlardan 'orası' için. Eşsiz, soğuk pınarları vardı. Takunyalı, çeşmeye giden, güzelcecik, sağlıklı köylü kızları vardı. Böyle söyleniyordu kitaplarda. Ama bir kitaba tezeğin sokulması, mağaralardaki yaşamın anlatılması, tuzu kuru bayların hiç etmedikleri bir işi onlara yaptırdı. Meclis kürsülerinde bir yazınsal (edebi) yapıttan 'bahsolundu'...

Sözü uzatmayalım, bir-iki çizgisi verilerek belirtilmeye çalışılan tabloda, salt gözleme dayanan bir gerçekçilik de olsa Köy Enstitülü (ve aynı koşuttaki) yazarların işlevi büyük olmuştur.

Ama hiçbirşey durağan değil. Herşey değişiyor, gelişiyor. Kuşkusuz toplumsal yapı da, toplumu oluşturan bireyler de bu değişim içinde. Çağdaş insan; gören, yorumlayan, eleştiren ve değiştirmeye çalışan insandır. Toplumda bu tanımlamaya uygun düşen bireyler çoğaldı, görme, düşünme; görülen, üzerinde düşünülen yapıyı değiştirmeye yönelik eylemlere dönüştü. Devam edersek, böylesi bir aşamada yazının (edebiyatın) işlevinin de değişmesinin doğal olacağını (ama bu, yazın toplumu geriden izler mantığına götürmemeli.) söyleriz. Artık yazın betimleyici çizgide kalmamalı, değişmeyi ve insani ilişkilere dayalı, eşitlikçi bir toplumun kurulabileceğini (toplumcu gerçekçi yazının işlevi) duyurmalıdır.

Toplumcu gerçekçilikten (soyalist gerçekçilikten) önce 'eleştirel gerçekçilik' vardı. Daha öncede 'gerçekçilik'. Toplumcu gerçekçi bir yazınsal yapıtta gerçekçilikten de, eleştirel gerçekçilikten de izler bulunabilir. Toplumcu gerçekçilik onları yadsımaz, onları ilerletir, yeni boyutlar kazandırır, yeni bir bakış açısı vardır artık. Yazında olması beklenen bu değişim, toplumsal yapıdaki değişimle bir koşutluğu sağlamış olacaktı en azından. Öyle midir ama?

1979'un insanları 1950'lerinkine göre oldukça değişmiş. Böyle olunca, 1950'lerdeki yapısını aşamayan adını andığım kuşak yazarlarının birçoğu, gerçekte öncüleri olmaları gerekirken toplumun gerisine düştüler. Kendilerini yineleyemediler, kendilerini yarına bırakacak noktayı kavrayamadılar. Bu aşamada farklı tiplerin ortaya çıktığını gördük : Kimileri ne iseler onu yazmaya devam ettiler, böylece de kendi kendilerini yok ettiler. Kimileri çağı duyamadan, çağa uyarlamaya kalktılar kendilerini. Sonuç bir yapaylık oldu, «iki arada bir derede» kaldılar.

Genç yazarlarımızın birçoğunda ise öz olarak toplumcu gerçekçilik önde. Ama, yine bunların içinde birçoğu, sanat yaptığını iyi, yararlı kılan ögeleri (örneğin, bir estetik düzey yokluğu) dışlamış durumda. Bu da kuru, yavan ürünleri doğurdu sonuçta ve toplumcu gerçekçi sanatın en önemli ilkesi «sanata yarar açısından bakma» gerçekleşememiş oldu.

Kuşkusuz bunları söylemekle ortada duran iyi ürünlerin varlıklarını yadsımıyorum. Genç kuşakta da, belli bir yaş çizgisinin üstündeki yazarların içinde de «usta» olanlar var tabii ki.

....

Bir gazete yazısına böyle bir giriş uzun belki. Ama bu bir konumu daha iyi saptamak için yapıldı, yapılmaya çalışılacak bir değerlendirmenin çerçevesini daha iyi çizmek için... Bu yazıda Dursun Akçam'ın son kitabı «Kafkas Kızı»nda (1) «Anarşik» adlı öyküyü ele almaya çalışacağız.

Dursun Akçam, Köy Enstitüleri deneyinin toplumumuza kazandırdığı bir yazar. Akçam, diğer Köy Enstitülü sanatçılarla aynı konumda, fakat ayrı bir dalla, röportajla başladı işe. Daha sonra ise, röportajı da bir yana bırakmadan öyküye döndü. Maral, Ölü Ekmeği, Köyden İndim Şehire ve son olarak Kafkas Kızı'nda gerek öz gerekse biçim açısından gelişen, gitgide düzeyini arttıran bir yazarlık çizgisi izledi. Tek romanı Kanlıdere'nin Kurtları için ise, burada, bir-iki satırla geçiştirilecek bir yapıt olmadığını belirteceğim (kanımca, Kanlıdere'nin Kurtları, Dursun Akçam'ın (yazarlığında yeni bir dönemi vurguladığı gibi son üçdört yılın da en iyi romanı.)

Dursun Akçam, özdeki arayışlarla kendi kuşağı sanatçılarından giderek ayrıldığı gibi genç yazarlarımızda, (yukarıda değinilen), düşülen yavanlığa, kuruluğa da girmedi. Burada katıldığım bir saptamayı aktaracağım : «Bana göre Dursun Akçam, Köy Enstitülü yazarlar kuşağı içinde sürekli arayışı, kendini yenileyip aşabilmesi ve nesnel gerçeği bakışındaki sanatçı tavrıyla özel yeri olan yazarların başında gelmektedir.» (2)

....

«Anarşik» öyküsündeki olayın 12 Mart döneminde geçtiğini söyleyebiliriz, 12 Mart'ın öne çıkan özelliklerini gösteren dile bakarak. Ancak bu, salt 12 Mart'a özgü bir olay değil. Sömürü düzenini sürdürebilmek için her yerde uygulanabilecek, uygulanan bir baskıyı, halkın devrimci önderlerini yok etmek için çıkılan bir avı anlatıyor. «Kayıptı, iki aydır uğramamıştı eve. Ev de-

DURSUN AKÇAM

Babamın Karısı

«Ankara—Ulus, Soğukkuyu Açık Sokak, No. 7» Açıklığı falan yok, karışık sokaklardan birisi. «Demir Doğrama Demir Dekorasyon ve Her Türlü Demir İşleri» atelyesi önünde durdum. Demir, sac, hurda tomarları. Takır tukur sesler. Yoğun bir çalışma. Ustalarda, çıraklarda buram buram ter. Demire biçim vermek kolay mı, demir kesmek, demire çivi çakmak, kaynak yapmak kolay mı ağustos güneşi altında?... Eller, bilekler kara, alında ter kara, terini silenin yüzü gözü kara, dalga dalga...

Çocuk çıraklar, demir parçaları üstünde savruk sinekler, çöplerde cılız. Yekinip duruyorlar. Gelene geçene bakacak zamanları yok. Kaynak yapıyor bir çırak boyundan büyük, kilosundan kat kat büyük bir demire, yüzünde demirden maske. Tepesinde çöl güneşi, elinde alev ve kıvılcım yağmuru/... Demirle birlikte çocuk da eriyor.. Kaynağı bitirdi, maskeyi attı. Terini sildi bileklerine çaprazlama. İri bir kasaya dayadı sırtını, kaldıracaktı/. Yekirdi, zorlandı. Gücü yetmiyordu, o gene zorlanıyordu. Lastikleşmişti gövdesi uzalıp kısalıyordu. Kana kesti suratı. O gene zorlanıyordu. İskeleti çözülecekti. Orada çalışanların ilgisini çekmiyordu hiç mi hiç/...

Engel olmak istedim.

«Bir şey olmaz dayı/.» dedi.

«Olmaz olur mu?.., Patronun mu yoksa?..»

«Patronuma söz yok/... O izin vermez görürse, ben yapmak isterim/...»

Vardım patronun yanına. İçerde oturuyordu iş tulumu ile. Tulumlu patron mu olurdu?.. Yadırgadım/.. Üç de konuğu vardı. Bir bölme ile ayrılmış küçücük «Yazıhane»sinde taburelere sıkışmışlardı. «Patron» Murtaza Vural yerini vermeseydi ayakta kalacaktım.

Atelyenin duvarına iri harflerle asılmış bir döviz ilgiyi çekiyor ilk bakışta. «En yüce değer emektir/ Emekçilerin görevi bu gerçeği bilmektir.» Ozanca bir ifade. Murtaza Vural adında bir ozan anımsadım. Bir sanat dergisinde okumuştum şiirlerini. Bu tulumlu «patron» o muydu yoksa?.. Rafta kitaplar gördüm. çağdaş sanat, bilim yapıtları. Aylık sanat-düşün dergileri de vardı. Yanılmadığımı anladım/.. Tulumlu, şiirli, kitaplı patronla söyleşmek, dostlaşmak doğal olarak zor değildi.

Vural kendi öyküsünü anlattı, uzunca. Çırakların dramı hiç kalırdı:

«Bunları yazma/.» dedi, «Hollanda'ya da gittim, beş yıl çalıştım. Onbin lira borçlu döndüm. Bu atelyeyi özel çabalarımla açabildim. Sen patron da desen, ben yine bir emekçiyim. İşte görüyorsun kılığımı, ellerimin nasırını. Kazandığım üç beş kuruşu çalışanlarla paylaşıyorum, İşsiz değilim, ustalığımı sürdürüyorum. Bu denlisi yetmez mi bu düzende/...»

Murtaza'ya imrenerek bakan konuğu içini çekti:

«Ben de bir yurduma dönebilsem, ah bir dönebilsem/...»

«Dön be kardeşim, seni bağlayan mı var?..» dedim.

«Demesi kolay ama kazın ayağı/..»

Genç, esmer bir delikanlı, Adı İbrahim. Almanya'da çalışırmış, Bremen eyaletinde. İzini bitmiş, dönecekmiş. Tuğla işçisiymiş. Ne ki Türkiyeli işçiler, Almanların gözünde bir tuğladan daha değersizmiş:

«Onurunuz ayaklar altında. Biz Almanya'nın paryalarıyız/...»

«Hem yakınırsınız, hem demir atarsınız Alaman topraklarında...»

«İş bulacağına söz ver, hemen döneyim.. Askerliğimi yapmadım. İki yıl kim besler çoluk çocuğu/...»

Sigarasını duman duman burnundan üfledi:

«Vatan borcunu öder ödemez burdayım/...»

«Almanya'da ödeyeceksin değil mi bu borcunu?...»

«Evet Markla ödeyeceğim, gâvur parası ile/..» Alnında çizgiler oluk oluk derinleşti, «Bu parayı biriktirebilmem için en azından iki yıl daha çalışmam gerek, iki yıl/...»

Murtaza'nın ikinci konuğu bir gençti:

«Liseyi bitirdim. Üniversiteye giremeyen 400 bin kişiden birisiyim. Boşta gezerim. Çıraklar iyi kötü bir yerlere kapılanmışlar. Ya bizler, liseden sonra boşta gezen yüz binler?... Siz asıl bizi yazmalısınız, bizim dramımızı/... Vatan borcu da var, askerlik... Yahu bu vatanın bize hiç borcu yok mu?... Vergi verelim evet, askerlik evet, seçimlerde oy kullanalım, transfer avantalı adayları da seçelim evet.... Bunlar vatandaşın devlete karşı olan görevleri, borçları. Ya devletin boşta gezer biz vatandaş takımına borcu yok mu?... Öğrenim yok, iş yok, ekmek yok/...»

Konuşmaları sessizce dinleyen üçüncü konuk Mustafa da dillendi:

«Öğretmenim. İki yıllık Eğitim Enstitüsünü bitirdim. Ortaokulu da içeren sekiz sınıflı okullarda öğretmenlik yapacaktık sözde. Görünürde ne böyle bir program var, ne de okul/... Bir köye atandım. Benden başka öğretmen yok, üçüncü sınıftan yukarı öğrenci yok. Her neyse sıkıntım bu değil. Eşim de çalışıyor bir inşaat firmasında. Firmadan çalışma belgesi aldım. Eş durumundan dolayı atanmamı istedim eşimin çalıştığı bölgeye. Gelgelelim, Millî Eğitim Bakanlığı inanmıyor. Görevli müdürler, 'Yalan söylüyorsun/. diyorlar, aldığın belge uydurük bir belgedir/. Bunun için bir kanıt gösteremiyorlar. Bir bakanlık yeni atadığı bir öğretmene nasıl yalancı diyebilir? Bile bile yalancı bir kişiye neden görev veriyorlar?.. Hal-

---

netim altındaydı. Pusudaydı askerler, polisler. Baskın yapıyorlardı canları isteyende, kimi gece, kimi gündüz. Komşular yüz çevirmişlerdi. Hısım akraba uğramaz olmuştu. Adı okunuyordu radyolardan Hasan'ın İzini bulan «sayın muhbir vatandaşlara» ödül verilecekti.

«Anarşik» ... Öykünün adını sadece ,egemenlerce devrimcilere amaçlı olarak maledilmeye çalışılan, hiç olmazsa «çamur at, izi kalır» zihniyetiyle maledilmek istenen bir sözcük, bir kavram olarak almamış sanımca yazar. Öyküde kimi yerlerde bu kavramı somutlayarak çeşitli anlayışlardan dile getirir. Elbette burada anarşizmle Marksizmin ayrı şeyler olduğunu yinelememize, devrimci eylemin anarşizmden ayrı içerikler barındırdığını uzun uzun açıklamamıza gerek yok. Ancak bir anıtma olarak kısa bir alıntı yapalım yine de : «Anarşizm (Başsızcılık) : Başta devlet olmak üzere bütün baskıcı kurumların ortadan kalkması gerektiğini ileri süren öğreti... (...) Ütopyacı bir alanda gelişen başsızcılık (anarşizm) bilimsel yönünü ve özünü kavrayamamıştır. Birinci Enternasyonal'de bölücü bir rol oynayan başsızcılar, «devletin yavaş yavaş eriyip ortadan kalkmadan önce tarihsel bir dönem boyunca zorunlu olduğu» yolundaki Markçı teze karşı çıkmışlardır. Başsızcılığa göre devrim, devleti yok etmektir. Marksçılığa göre devrim, burjuva devletini halk devletine dönüştürmektir.» (3)

Fakat egemen, bir harekete bu adı koymaya çalışırken, adın kavradığı içeriği dıştalamakta, bunun yerine halkın sahip çıktığı değer yargıları, töreler vb. koymakta, anarşizmin de bunlara karşı bir hareket olduğunu söyleyerek, devrimci eylemi halkın gözünde, halkın yüreğinde mahkûm etmeye çalışmaktadır. Öyküye dönelim ve Sati'nin düşüncelerine kulak verelim: «Hainler türlü söylentiler çıkarmışlardı. Hasan fermanlı «anarşik-komünist» olmuştu. Komünistlerle talim yapıyordu, omuz omuza savaşıyorlardı bir dağın ardında. Hökümeti devirecekti. «Son Türk devletini/...» Ana-bacı tanımayacaktı. Şapkasını asan dilediği zenne ile/... Camiler yıkılacak, imamlar kesilecekti. Çapa, kazma, kürek, kırbaç altında çalıştırılacaktı olanca millet. Yeryüzü «Ümmet-i Muhammed'e» bir zindan olacaktı.»

Gerçeklik böyle midir oysa? Kim olursa olsun ve ne kadar perdelenmeye çalışılırsa çalışılsın gerçek her zaman ağırlığını, gücünü ortaya koymayacak mıdır? Sati'nin gözleri önünden geçmektedir senaryo ve ikinci bölüm başlar sanki : «Yalandı hepsi, bin yalan. Hasan dine imana saygılıydı. Kimseye gülden ağır söz etmemişti, kimseye kaşın üstünde kara var dememişti. Bir gün olsun «Ana sen niye namaz kılarsın, oruç tutarsın?» diye ağzını açmamıştı. Başını kaldırıp da elin namusuna kem gözle baktığını gören yoktu. Bacıkardeşti komşuların gelinleri, kızları ile. .»

Tıp Fakültesi öğrencisi Hasan devrimci harekete katılmış, okulu bırakmak zorunda kalmıştır. İki aydır kaçaktır. Adı radyolarda okunmaktadır. Satılmış'la Sati'nin oğludur. Üniversiteyi kazanınca köydeki malı mülkü satmışlar, Ankara'ya gelmişlerdir. Yapı işçisi Satılmış çeşitli hastalıklar sonunda ölür. Sati yalnız yaşamaktadır. Hasan eve gelir bir gece. «Meraklanmayasın» diye gelmiştir. Sabaha karşı, şafak sökmeden arkadaşlarıyla çeker, gider. Konusu bu öykünün.

Başkişiyi Sati olarak almıştır Dursun Akçam. Ötekiler ya Sati'nin o andaki ilişkilerinde, ya düşlemelerinde ya da anımsamalarında ortaya çıkarlar, böylece bir bütünsellik sağlanmış olur. Genel bir ana tipidir Sadi. Onunla kendi analarımızı anısırız. Analarımızın insanı sıcaklığı, ana sevecenliği, koruganlığı toplanmışlar ve bunlar Sati'de birleşmişlerdir, Çağrıştırmaları, benzetmeleri yapaylıktan uzak, kendincedir (Zaten, Dursun Akçam, öykü boyunca hiç girmez işe, olayı yaratmıbtır, kişilerini seçmiştir. Söylenecekler ve yaşanacaklar hep onlarladır.).

Bireylerin o anki yaşamları Sati'nin ilişkisiyle, duygularıyla verilir. Kuşkusuz yaşanan da toplumsalın birey plânına yansımasıdır ama, bireyin o anki davranışının anlamını veren toplumsal panaromaya geçiş, Sati'nin düşleriyle olur. Ve Sati'nin andaki yaşantısından düşlerine geçişteki bağ o denli kuvvetlidir ki, bu, biçimi zedelemez, tam tersine öykünün biçimine böyle ulaşılır.

Sati hem sevinçlidir Hasan eve geldiğinden, hem de tedirgindir Hasan'a birşey olacağından : «Usul usul yaklaştı. Öpecekti, uyanır korktu. Soluk alış verişini dinledi. Hasan ustanın demirci körüğü gibi üflüyordu, derinden. «Solugan kurban yavrum./» dedi. (...) Korkuyla kamçılandı. Işığı yaktığına pişman olmuştu. Düğmeyi büktü, çıt söndürdü. Neden yapmıştı bu kafasızlığı, neden?... Dört bir yanda hafiyeler dolaşırken/... Işığı gören gözler eve akmaz mıydı? Yasalar aydınlıktan ürkmezmiydi?»

Devrimci yazın insani ilişkilerdeki sıcaklığı yadsır ya da en azından 'ihmal' eder diyenlere aşağıdaki satırları duymaya çalışarak okumalarını söylerim ve sadece bu tek paragrafı okuduktan sonra yüzlerini görmek isterim doğrusu : «Gece gelmişti, birden bire gelmişti, yatsı zamanı. Öpmüştü, çok öpmüştü. Ne ki karanlıkta yüzünü doya doya görememişti. Kocaman bir delikanlıydı. Bebek olsaydı bastırırdı göğsüne, yatardı. Tenine katardı, canına atardı. «Hasan yok, ben varım. Alın götürün beni, nereye isterseniz oraya götürün/» derdi, «Kelepçe takın, zindanlara atın, korkmuyorum sizden, korkmuyorum zalımlardan/...» Bir dövülmekten, bir de işkenceden korkardı, öz canından değil, canı canındaydı Hasan'ın, Hasan'ın canından korkardı/... Yüreğinde saklardı, yüzükoyun yatardı, «Sırtıma vurun namertler, dalıma, koluma, belime, nereme isterseniz/...»

O dönemin «sayın muhbir vatandaş tipi var bir de. Dursun Akçam, Topal Fatma'yla anlatır bu tipi. Sati'nin sınıfsal yapısından farklı değildir. Topal Fatma'nınki de. Kocası Nedim kiremit fabrikasında işçidir. Ancak, yaşamda günlük varolma kavgası aynı sınıftan insanları karşı karşıya getirmektedir. Topal Fatma olur olmaz zamanda Sati'nin eve gelir, yoklar, kemik arayan it gibidir.

Yukarda da belirtildiği gibi Sati'nin düşleriyle, yazar bireyselden toplumsala geçer :

«Demir kelepçeler seslendi. Bilekleri yaman sertti Hasan'ın :

«Yarın ödül alırsınız/» dedi.

İşleri vardı daha onların. Evde arama yaptılar. Altını üstüne getirdiler odanın, sofanın. Hep kitap buldular sandıkta, rafta, dolapta, bavulda. Çuvala doldurdular. Omuzladı biri, ikisi. Yardım etti üçü, dördü. Çok ağırdı kitaplar, güçleri yetmiyordu. Kitapların bir bölüğü de yerlerde kalmıştı.

«Yürü./... dediler Hasan'a, namlular ensesinde.

Sato'nun başı, gövdesi birleşti. Direndi, dikildi :

«Durun hele, nedir suçu oğlumun?»

«İşte bunlar./» dedi birisi. Çuvaldaki, yerdeki kitapları gösterdi. Öbürü tekmeledi, «Anarşistlik, komünistlik/...»

Hasan, «sabahın götü açılmadan» gelen arkadaşlarıyla çıkar, gider. Öykü : «Peşpeşe kaydılar karanlığa yıldızlar gibi...» tümcesiyle biter. Geniş bir anlamı içeren bu tümce herşeyin özetidir sanki. Bir karanlık var, ama onu havai fişekler gibi delen, gitgide çoğalan yıldızlar da...

....

Dursun Akçam'ın anlatımı yalınlığın zenginliğini taşıyor. Konuşurken ne aza kaçıyor ne de fazlaya. Sanatının amacına ulaşmasını sağlıyor bu tutum. Sanatının amacını ise şöyle açıklıyordu: «Bir sanat yapıtı, kitlelerce anlaşılır ve okunur olmayacaksa, okuyucuda doğruya, ileriye, güzele yönelik bir etki, bir tavır yaratmayacaksa ben o sanata sanat diyemem.» (4)

Dil en doğal kullanılışında. Takılma, tükenme yok. Yatağını bulmuş, düzenlemiş bir ırmağın berrak, düğün akışında.

Yazarın öz-biçim diye ayrı bir sorunu yoktur sanat anlayışında (aynı yazıdan). Ama denilebilir ki «Anarşik», öz ile biçimin en uyumlu şekilde birleştiği örneklerden biridir.

....

Bir yapıt, bir kitap, bir öykü üzerinde durmanın en genel amaçlarından biri de, ona dikkat çekmektir kanımca. Ama ben, bunun yanında, genç öykücü arkadaşların, bu yolda tökezlemeden yürüyebilmek için «Kafkas Kızı» gibi örnekleri, her tümcesi üzerinde düşünerek okumalarını söylemeyi de ayrıca gerekli görüyorum, bu iş böyle böyle kotarılır ancak.

---

(1) Kafkas Kızı -Dursun Akçam- Milliyet Yayınları 1978

(2) 78'de Sanat Olayları ve Ürünler Üzerine - Ali İhsan Mahça Öğrenci Yazıları Şubat 1979

(3) Felsefe Sözlüğü. Orhan Hançerlioğlu

(4) Dursun Akçam : «Sanat Anlayışım» -Mehmet Bayrak- Köy Enstitülü Yazarlar Ozanlar-İnceleme, Antoloji

ka, öğrencilerine yalan öğretmek için mi?.. Gerçekte yalancılık, eğitim sisteminin yapısında, bu düzenin temelinde vardır/...»

Her biri bir dert küpü. «Bir dokun, bin ah işit kâseyi fağfurdan» demişler. Oysa benim konum başkaydı:

«Murtaza kardeşim, senin çıraklarınla konuşmak istiyorum.» dedim.

«Olur ağabeyim, hangisini istersen...»

«Dışarda kaynak yapan bir çocuk vardı...»

«Süleyman mı?...»

«Ağırca bir kasayı kaldırmaya çalışıyordu. Sen de mi eziyorsun onları yoksa?..»

Murtaza başını salladı, gülümsedi:

«O koratayı çalıştığı yerden kovmuşlardı. Ben aldım yanıma. Alışık olmadığı bir ilgi, yakınlık gördü burada. Ne olur ne olmaz korkusu içinde olanca gücü ile çalışır, çırpınır. Kaç kez okşadım, yanımda sürekli çalışacağını söyledim. Bu kez de bir «minnet borcu» ödemek istercesine daha bir hareketlendi/.» Çayını yudumladı, «Merak etme zamanla o da kaytarmayı öğrenir/..»

Konuklar gitti. Murtaza Süleyman Demirci'yi çağırdı. Yüzünün teri, kiri ile damladı Süleyman. Güleç, sevecenli bakışlarını gezdirdi Murtaza'nın üzerinde:

«Buyur ağabey/...»

«Ulan, ben sana gücünün üstündeki işlere karışma demedim mi?» diyerek sertleşti Murtaza. Önce korktu, toparlandı. Sonra yavaştan gevşedi, önüne baktı. Güleçti yüzü. Dudaklarını kemirmeye başladı.

«Otur şuraya/...»

Çekinerek ilişti tabureye. Çaylar geldi. Bir çırağın patronun odasında, patronla diz dize çay içmesi olağan bir olay değildi. Ama Süleyman alışık olmalıydı. Bu işi rahatlıkla yaptı.

«Siz yalnız konuşun daha iyi/...» dedi, çıktı Murtaza.

Süleyman gözleriyle sorguladı. Ne konuşacaktık?.. Yorgundu. Zayıf, ipinecek gövdesi ile bir yumruk olmuştu oturduğu yerde. Derisi körpe kemikleri üstünde bir perde. Soluk rengi teri, kiri bastırmıştı. Sesi karnından geliyordu. Soruları ağır ağır yanıtladı :

«Yaşım 12. Keskin'in Hacıyusuf köyündenim. İlkokulu bitirdim. Arkam yoktu, param yoktu, okuyamadım... Ben buraları bilmezdim. Anam yolladı. Dedi ki, git Ankara'da kendine iş bul, meslek öğren. Önce kendini kurtar, sonra da beni... Amcamın oğlu Ramazan vardı. Çıraktı. Şimdi kalfa oldu. Onun yanına geldim. Bana kızdı, sen niye geldin dedi, nerede yatıp kalkacaksın dedi, Çırak olsan da ev gerekli, yemen içmen gerekli, bakım gerekli. Sen çocuksun. Alacağın para ile geçinemezsin dedi... Bizim köyden başka çıraklar da vardı. Onlar da benim yaşımdaydılar. Bir arada kalıyorlardı... Onları aradım buldum... Çırak olmak kolay değil. Adamın olacak, kefilin olacak. Söz vereceksin her iş yaparım. Kaçmam, bir yere şikayet etmem. Patronun, ustanın, kalfaların sözünden çıkmam. Öldürseler de ses etmem diyerekten söz vereceksin. Bu sözlerini sana kefil olanın yanında söyleyeceksin...»

«Sonra bir elektrik kablocusunun yanında iş buldular. Haftalığım 250 lira. Çok çalışıyordum, her işe gidiyordum. Usta bana küfür yapıyordu. Yaptığım boyayı beğenmez, beni döverdi. Sesimi çıkarmazdım. Sonra bahar geldi. Dayanamadım, kaçtım. Sonra burayı buldum. Patronumuz Murtaza ağabey çok iyi. Benimle konuşur, şakalaşır. Haftalığımı 50 lira artırdı.....»

«Seyran'da kalıyorum, babamın karısının yanında/....»

Elimde olmadan gülümsedim. Anası değil miydi «Babasının karısı?» Hemen düzeltti Süleyman:

«Yani analığımın yanında...»

Karışık bir iş. «Anam var demişti, beni buraya köyden anam yolladı» demişti. Şimdi bir de analık çıkmıştı ortaya. Analığı üvey çocuğunu yanında nasıl barındırıyordu?...

«Babamın iki karısı var. Anam köyde, analığım burada. Babam da köyde. Analığım burada kardeşinin oğlunun yanında kalır/... Sebebini sorarsan, analığım evden kaçtı. Babamdan ayrı yaşıyor. Boşanacaklar/...»

Ayıkla pirincin taşını/... Bu durumda Süleyman nasıl kalabiliyordu Analığının yanında?... Ayrıca analığı da bir başkasının yanında sığıncı. Hiç bir bağımsızlığı yok/....

Süleyman'ın gözleri buğulandı. Yüreğinde dolup taşan bir şeyler vardı:

«Gidecek başka yerim olmadığından/...» dedi, gözlerini kuruladı.

Arap saçına benzer bir öykü. Çözmeye çalışıyorum. Süleyman anlatamıyor. Dili yetersiz, anlatımı yetersiz. Üstelik isteksiz. Birkaç kez yinelettim, çıkamadım içinden:

«Sen önce anan, analığın, baban olan kişilerin adlarını söyle Süleyman/.»

«Babam Ahmet, anam Nilüfer, analığım Narin...»

Susuyor, Süleyman aç. Süleyman yorgun, Süleyman dertli mi dertli. Söz uzadıkça canı sıkılıyor.

«Anlat hele Süleyman/...»

«Anlattım işte...»

«Ben anlayamadım/.»

Öfkelendi :

«Diyorum ki yahu, babam anamı almadan önce analığımla evlenmiş. Analığım Narin, babamın amcasının kızı. Babamın, analığım Narin'den bir kızı, bir oğlu olduktan sonra anam Nilüfer'le evlenmiş. Nilüfer yani benim anam, babamın kardeşinin karısı, yani benim amcamın karısı. Neden mi?.. Anamın eski kocası yani amcam ölmüş, çocukları da yetim kalmış. Çocuklar ortada kalmasın diyerekten babam kardeşinin karısı yani benim anamla evlenmiş, böylece iki karısı olmuş. Benim öz babam Ahmet'tir. Anamın ikinci kocası Ahmet. Anamın amcamdan olan çocukları, anamın kardeşinin yanında. Sebebine gelince analığım bu çocukları istememiş, kovmuş evimizden..»

«Sonra?...»

«Sonrası bu işte.... Zati evimizde her zaman kavga olurdu. Anamla, analığım geçinemezlerdi, dövüş yaparlardı. Dövüşün sebebi çok. Anamın çocukları yüzünden... Anam çocuklarını yanına almak isterdi, analığım karşı çıkardı. 'Burada kunnadıkların yetmez mi, bir de eski kocandan kunnadıklarını getireceksin/. derdi.....»

Süleyman sustu, parmaklarını ovdu :

«Ben buraya geldikten sonra anamla analığım daha kötü kavgalaşmışlar. Analığım anamı evden atmak istemiş, 'Sen sonradan geldin, ev eşik benim, bu evin sahibi benim/.' demiş. Babam anamın tarafını tutmuş. Analığım da kaçmış Ankara'ya gelmiş..»

«Babanla nikâhlı olan anan mı, analığın mı?..»

«İkisi de....»

«Bir adam iki kadınla nikâhlanamaz Süleyman/.»

Süleyman gözlerini açarak şaşkın şaşkın bakındı, sustu.

«Senin kimlik cüzdanında anan mı, analığın mı adı yazılı?...»

Düşündü, alnını buruşturdu:

«Anamın...»

«Ya analığından olan çocuklar?.. Bir kız, bir oğlu var demiştin.»

«Bilmem?...»

Süleyman'ı aynı konuda fazla yormak istemedim:

«Analığın sana bakıyor mu, ilgileniyor mu?..»

«Ben kendim bakarım kendime....»

«Çamaşırlarını kim yıkar?»

«Ben......»

«Banyo?...»

«Banyo yapmam. İzin alıp köye gidende, bir de bayramlarda....»

«Evde analığınla birlikte kaç kişi varsınız?..»

«Yedi... Çırak çocuklar var, bir de Ramazan kalfa. Hepimiz akraba sayılırız. Ramazan da amcamın oğlu...»

«Analığın kardeşinin oğlu değil mi Ramazan?..»

«Öz kardeşinin değil, kardeşinin oğlunun oğlu..»

«Yemeğini nerede yersin?..»

«Burada birşeyler alır yerim, ekmek, zeytin, peynir...»

«Akşamları?...»

«Analığım pilav, makarna, çorba ne yapar, birlikte yeriz. Yemek parasını altıya böleriz. Herkes kendi payına düşeni...»

«En çok hangi yemekleri seversin?...»

«Fasulye...»

«Ev kirası?»

OZAN - YAZAR ÖMER FARUK TOPRAK'I YİTİRDİK

Değerli Ozan ve Yazar Ömer Faruk Toprak geçtiğimiz 20.8.1979 günü İstanbul'da öldü.

1940 kuşağının toplumcu sanatçılarından olan Toprak, düşün, sanat alanında daha çok şiirleriyle tanınmıştı. Ayrıca romanları da bulunan Toprak'ın şu eserleri yayınlanmıştır : Şiirler kitapları : İnsanlar, Hürriyet (Suat Taşer'le birlikte), Dağda Ateş Yakanlar, Susan Anadolu, Ayışığı.. Anılarını Duman ve Alev adlı kitabında topladı. Tuz ve Ekmek (roman) Pencere (öykü) diğer yapıtlarıdır.

1920 Yılında İstanbul'da doğan Toprak, 1938 yılında, Servetifünun - Uyanış dergisinde ilk şiirlerini yayınladı. Sosyalist, Gerçekçi sanat akımını benimseyen ürünleri yayınlayan Yürüyüş adlı dergiyi çıkardı.

Ömer Faruk Toprak, süren mücadele sürecinde yapıtlarıyla yaşayacaktır.

«Bölüşürüz. Benim payıma ayda yüz lira düşer.»

«Ramazan da aynı parayı mı öder?...»

Süleyman'ın yüzü küllendi, elemlendi:

«Ramazan beni döver. Sebep mi dedin?.. Kendine bir yer bul, çık bu evden, diyor. Babam analığımı kovduğundan bana kin besliyor. Babamla Ramazan'ın babası da kavgalaşmışlar bu yüzden. Ramazan da beni dövdü burada. Benim suçum ne, babama ben akıl öğretmedim ki/...»

Boynunu büktü:

«Bir yer bulsam hiç durmam bu evde... Para için de dövüyor Ramazan beni. 300 lira borcum vardı. Taksitle ödeyeyim dedim. Razı olmadı. Yattığım somyayı altımdan aldı. O somyayı bu atelyede kendim yapmıştım. Demirini de Murtaza ağabey vermişti. Parasının içine aldı somyayı..»

«Çok ayıp etmiş Ramazan.»

«Bir sefer temelli kovdu beni, babamlarımızın kavgalaştığı sıra. Bir hafta onun bunun yanında, bazı geceler dışarda sabahladım. Daha çok bizim köylü çırkların yanında kaldım Altındağ'da. Sonra çocuğun birisi ile dövüş yaptım. Gene buraya dönmek zorunda kaldım....»

«Baban ilgilenmez mi seninle?..»

«Bir seferinde geldiydi Ankara'ya. Anlattım.»

«Ne dedi?..»

«Dedi gayret et, sonra sana bir yer bulurum...»

Süleyman yine sustu. Yekindi, kalkacaktı:

«Ben gideyim...» dedi.

«Patronun iyi, korkma, otur Süliyman.»

«Patronun iyi olması yetmez ki.... Ustanın, kalfanın derdi çekilmiyor. Bir hata yapsan fırça yersin. Dövenler, sövenler olur. Mecburi susarsın. Şikayet etsen tatsızlık olur, kötü olursun. Çünkü her gün onlarla birlikte çalışmaktasın. Elimde gönye, çizgi, metre, çekiş fır dönerim çevrelerinde. Ayrıca punta (kaba kaynak) yaparım, yük taşırım, çay taşırım, sigara alırım, her iş yaparım... Hepsine razıyım, Ramazan'dan kurtulsam/...»

Murtaza girdi içeri:

«Konuştunuz mu ağabey?» dedi.

Süleyman hopladı yerinden. Patronu engel oldu:

«Otur yerine. Çay söyledim, içtikten sonra gidersin/...»

Süleymanlar iyi patronlar elinde değil, emeğin en yüce değer sayıldığı düzenlerde kurtulacaklardı.

Dursun AKÇAM

DURSUN AKÇAM'LA SÖYLEŞİ

Çok kısa da olsa, Dursun Akçam için bir tanıtıya gerek var mı diye gerçekten kuşkuluyum. Okurlar o'nu iyi tanıyorlar, bunu biliyorum ve bunun için gereksiz diye düşünüyorum. Ancak yine de 'adet'i yerine getirelim biz.

1930'da Ardahan'ın Ölçek köyünde doğdu Dursun Akçam. Cılavuz Köy Enstitüsü 1950 dönemi mezunlarından. Köy öğretmenliği yaptı bir süre. 1958'de Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümünü bitirdi. TÖDMF'de, yönetim kurulunda görev aldı. 1965'de bazı arkadaşlarıyla birlikte buradan ayrılarak, TÖS'ü kurdular. TÖS yönetim kurullarında çalıştı. 12 Mart'ta bazı sendikalı arkadaşlarıyla tutuklandı, salıverildi. Bir süre, öğretmenlikten açığa alındı. Bunlar, ülkemizde çağının sorumluluğunu duyarak üstüne düşen görevi yapan bir yurtseverin uğradığı baskıların kalın çizgileri sadece.

1963 yılında Milliyet gazetesinin açtığı «En Önemli Yurt Gerçekleri» konulu Ali Naci Karacan yarışmasında, «Analar ve Çocuklar» adlı röportajıyla birincilik alarak yazın yaşamına girdi. Konuları ve 'öz'deki işleyişiyle ilk çıkışta kendi kuşağıyla belki aynı çizgideydi diyebiliriz. Ama o, tutarlı bir öz-biçim birlikteliğini sağlayarak bugünüyle dünü aşan bir yazar. Bence, son yapıtlarıyla Dursun Akçam, ellili yaş kuşağı içerisinde, sanatın 'ışıldak' görevini de üstlenmesi gerektiğini yazılarıyla gösterebilen birkaç adından biridir.

Kemal SEVİNÇ

Telefonda, «Tamam Kemal, gel, bekliyorum.» dedi. Hemen hazırladım çantamı, konularımı oluşturmaya çalışarak usumda, yürüdüm. Kapıyı güleryüzle açtılar, yazı makinasının sesleri geliyor içerden. Çalışma odasına geçtim. Yine güleryüzle karşılandım. Çalışıyordu Akçam. «Şunu bağlayayım, kusuruma kalma, iki dakika otur.» dedi. En iyi fırsat benim için. Alışmaya çalıştım havasına odanın. Gözlerimle taradım. İki duvar raf raf kitaplarla dolu, diğer yanda yine kitaplıklı bir divan. Büyülü geldi çalışma masasının başında, koltuğunda Dursun Akçam. Arkama döndüm, Ali Naci Karacan armağanı, TDK ödülü çerçeveli, duvara asılmış... Bir-iki fotoğraf...

Belki gerekir diye, «Anarşik» için yazdığım yazıyı da götürmüştüm. Uzattım Okudu. Hiç soruya gerek kalmadan, ordan girdik söze.

«Evet, doğru diyorsun.» dedi. «Edebiyatımıza değişik bir coğrafya girdi böylece, yoğun olarak bizim kuşakla. (Belirtilmek istenen Köy Enstitüleri kuşağıdır, K.S.) Gerçi sonunda kimileri bu büyük birikimi yanlış yollara kanalize ettiler. Bazıları da sosyal demokrasinin çıkmaz batağına saplanıp kaldılar. Ama bu, yazımızdaki o büyük devrimci hareketi, bu hareketin yapıtlarını gölgeleyemez.»

Peki ama, neydi daha önceleri edebiyatımızın durumu? Sorumu daha iyi kavrayabilmek için bunu bilmeye gerek var:

Cumhuriyetin ilk yıllarında ortaya çıkan yazarlar, genellikle burjuva kökenli yazarlardı. Bunlar, köyden, emekçi halktan değillerdi. Doğal olarak kendi sınıflarının edebiyatını yapacaklardı. Ayrıca Anadolu'yu tanımazlardı, Anadolu insanını tanımazlardı...»

«Yani bir yerde resmi gücün ağızlarıydı bunlar, demek mi istiyorsunuz?»

«Tamamen öyle.» diyor. «Bunların çoğu o dönemde devletçe besleniyordu. Lüks bir y a ş a m sürdürüyorlardı. Al bir Yahya Kemal'i, al bir Yakup Kadri'yi. Sefirlik görevleri verilmişti bunlara. Bir eli yağda, bir eli balda yaşardılar.»

Çaylarımız geliyor, karıştırıyor Dursun hoca, bir yudum alıyor, sürdürüyor:

«Oysa aynı dönemde, halkının yanında saf almış, devrimci sanat yapan, ilerici, yurtsever sanatçılarımız zindanlarda çürütülmek isteniyordu. Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Rıfat Ilgaz, Hasan İzzettin Dinamo; daha niceleri...

Daha öncesinde köylü bir karanlık içindeydi. Bu karanlıkta doğal olarak köylü çocukları okumaktan yoksun kalıyordu. Boyvermeden çürüyen bitkiler gibiydi onlar. Köy Enstitüleri deneyi, sınırlı da olsa bir olanak tanıdı. Bu deneyin ürünü olan yazarlar da, pek doğal, içinde çıktıkları halkın acılarını, özlemlerini dile getirdiler. Böylece, senin deyiminle 'edebiyatın coğrafyası' değişmiş oldu. Ama yalnız coğrafyasında değil, biçimde de bir değişim. Bunalımcı, bireyci burjuva sanatının yerini, gerçekçi bir memleket edebiyatı aldı. Edebiyatın merkezi de buna bağlı olarak Anadolu'ya taşınmış oluyordu. O dönemde, edebiyattaki bu değişim, halkın uyanmasında büyük ölçüde etkili olmuştur.»

Söze giriyorum. «Kanımca» diyorum, «böylesine büyük bir işlev gören yazarlarımızın çoğunluğu kendisini yenileyemedi daha sonra.»

«Şimdi Kemal» diyor Dursun Akçam, «Bir yazar, yaşadığı dönem, koşullar dikkate alınarak değerlendirilmeli. En sağlıklı yargıya böyle varabiliriz. Bir yazar, içinde yaşadığı toplumun üretim biçimi, üretim ilişkileri içinde ele alınmalı. Bundan soyutlanamaz. Karşılıklı etkileşim içindedirler Bizim dönemde (Kastedilen, 1950 ve sonrası, Köy Enstitülü çıkışlı yazarların yazdıklarıdır. K. S.) yazılanlar, yazılması gerekendi. Bir zorunluluktu bu.

Demin andığım ilişkiler geliştikçe, değiştikçe, doğal olarak yazar da değişir, gelişir. Tam karşıtını düşünürsek, değişmeyen yazar kaldığı yerde otlar ve onun fonksiyonu da orada biter, yazdıkları okunmaz artık.

Ben derim ki; bizim kuşak son sözünü söylememiştir. Yaşayan bir kuşaktır daha. Kendilerini değiştiremeyecekleri, daha ileri aşamada yapıtlar veremeyecekleri söylenemez. Değilse, yaptıklarıyla kalırlar. Şunu da ekleyelim bu bağlamda: Sanatın amacı dünyayı değiştirmektir. Bu nedenle sanatçı devrimci kişidir.»

Gülümsüyor, ve sürdürüyor. «Ol nedenledir ki, toplumun önünde olmak, ışık tutmak, yol göstermek sanatçının görevidir. Devrimi elbette sanatçı yapmaz. İşçi sınıfının politik örgütü yapar devrimi. Devrimin motoru işçi sınıfıdır. Sanatçı, devrime giden yolda, devrim arabasının farları ve dikiz tambalarıdır.»

Konuyu değiştiriyorum:

«Egemen kültür politikasına karşı savaşımda sanatın görevi...?» diye soruyorum.

«Her toplumda, egemen kültür, siyasal iktidara hakim sınıfın kültürüdür.

Türkiye, emperyalizmin güdümünde, geri bıraktırılmış, çarpık kapitalist yapıda bir ülkedir. Bağrında feodal ilişkileri de taşımasına karşın, egemen sınıf burjuvazidir diyebiliriz. Ancak, bizdeki burjuvazi, hiçbir zaman batı burjuvazisinin yapısını taşımamıştır. O, batı burjuvazisinin taklitçisi olmaktan öte gidememiştir. Egemen kılınmak istenen kültür de işte böylesi bir burjuva kültürüdür. Ayrıca, ekonomik bağımsızlığı olmadığından emperyalizmin kültür politikasının etkisi altındadır da.

Burdan istersen, eğitim sistemine geçelim: Okullarımızda yetişmekte olan gençliğin kendi gerçeğine, ülke gerçeğine, üretime, doğaya yabancı olması için ne gerekse o yapılmaktadır.

Eğitim sistemi, eğitim modelleri tümden taklitçi... Bir zamanların Fransa'sının, Almanya'sının yerini şimdi Amerika aldı. Fen liseleri, Deneme liseleri, program geliştirme, öğretmen yetiştirme... hep Amerikan emperyalizminin çıkarına uygun, onun tarafından düzenlenmekte... Bunun yanında İslamcılık, o gelenek... Burjuvazi daha önce yıktığı din kurumlarını şimdi yeniden açmış, açmakta.

Kuşkusuz bu eğitim uygulaması siyasal yönetimle iç içedir. Bir yanda batı kapitalizminin tercihi okullar; ortaokullar, liseler, özel okullar, kolejler... Diğer yanda doğu mistizmine dayanan eğitim kurumları... Toparlarsak, özetle; bir ayağı Amerika'da, bir ayağı Arabistan'da. diğeri Avrupa'da üç ayaklı, montaj kafalı bir eğitim... Siyasal iktidar bu yapıda çünkü.

Evet, bir de öteye dönelim şimdi. Yadsınmaz bir gerçek; işçi sınıfının kültürü gelişmektedir. Burjuva kültürü ve işçi sınıfı kültürü... Tam karşıt iki kutup. Bugün Türkiye'de işçi sınıfı, kendiliğinden bir sınıf olmaktan çıkmış, kendisi için sınıf olma bilincine varmıştır. Grevlerde, seminer çalışmalarında, afişlemelerde, toplu gösterilerde bu gerçek daha belirgince ortaya çıkıyor. Yani işçi sınıfı, burjuva kültürünün etkilerinden sıyrılarak kendi kültürünü yaratmaya başlamıştır. Bu oluşumda devrimci sanat ve devrimci sanatçıların büyük etkileri olmuştur. Bu nedenle, bugün artık bireyci burjuva yazarları okunmaz duruma düştüler.»

Burada, «Ama devrimciler de sanata pek yüz vermiyor.» diye söze giriyorum.

«Bana sorarsan» diyor Akçam, «suçlanması gereken önce yazarlardır. Onlar demek ki, bilinçli okuyucu kesimini doyuracak nitelikte yapıt veremiyorlar. Toplumsal gelişim ve bilinç düzeyinin gerisinde kalmışlar. Bu konuyu düşünme en başta yazarlara düşer.

Ama sanatı küçümseyen, sanatın büyük gücüne inanmayan, öğrendiği teorik ve şematik bilgilerle yetinenler de var. Şunu demeli: Bir kez, sanatsız bir toplum düşünülemez. Devrim yapılsa da kurulacak düzenin bir sanatı olacaktır kuşkusuz. Bu nedenle sanatı küçümseyen ve önemsemeyen devrimciler, gerçekten pek şematik kalırlar. Lenin, «Devrim için belirli bir kültür düzeyi gereklidir.» diyor. «Yalnız yıkmak için yıkmıyoruz, daha iyi bir şey kurmak için yıkıyoruz.» diye de ekliyor.

Kültür bir bütündür, bütün olarak düşünülmelidir. Teorik bilgiler bir insan gövdesinin çatısı, kemiği ise, o gövdenin eti kanı da sanattır.»

«Sosyalist gerçekçi sanat konusunda birşey der misiniz...?» diye soruyorum. Bir süre gözlüğüyle oynuyor, arkaya yaslanıyor:

«Bugün, çağımızda» diyor, «egemen sanat anlayışı toplumcu gerçekçi sanat anlayışıdır. Özellikle devrimini tamamlayamamış ülkelerde, geri bıraktırılmış ülkelerde sanatçının kaçınılmaz görevidir bu. Sanatçı, içinde yaşadığı toplumun sorunlarından sorumlu kişidir. Ezilen, sömürülen, horlanan insanın dili, gözü, kulağı ve yüreğidir. Kendisini bu gerçekten soyutlayan kişiyi sanatçı sayamam ben. Sanatçı, insanlara daha güzel bir dünyayı, iyiyi, doğruyu, güzeli sezdirmeyecekse; bu yolda mesajı olmayacaksa, nedir yapmak istediği? Bunun başka yolu var mıdır?...

Ancak, bir sanat yapıtının kitlelerce kolay anlaşılır, rahat okunur olması zorunludur. O nedenle sanatçı, iletmek istediği mesajı yalın, açık bir biçim içinde sunmalıdır. Sık sık yinelediğim bir söz var. Bu bağlamda yine gerekli: Burjuva salonlarında bir süs lambası olmaktansa, yoksulun evinde bir mum olmayı yeğlerim.»

«Türk yazınının son durumu...?»

«Vallaha, şunu söyleyeyim..: Bugün Türkiye'de öykü, roman, şiir ve sanatın öteki tür-

(Devamı Sayfa 2'de)

YAPITLARI:

R ö p o r t a j: Analar ve Çocuklar (1964, 1963 Ali Naci Karacan armağanı birincisi), Doğumun Çilesi (1965), Taş Çorbası (1970), Kan Çiçekleri (1977)

Ö Y K Ü: Maral (1964), Ölü Ekmeği (1969), Köyden İndim Şehire (1973), Kafkas Kızı (1978. Bu kitaptaki «Haley» adlı öyküsü 1975 Antalya Film Şenliği Öykü yarışmasında Altın Portakal aldı)

R o m a n: Kanlıderenin Kurtları (1975, 1976 TDK ödülü)

Altta Kalanlar (1979. Bunun niteliği için kesin birşey söylemek zor sanırım. İnceleme, izlenimler, röportaj-öykü türünde bir yapıt.)

Basıldığı Tarih: 28.9.1979